

LAULUN JUHLAA

KAMARIKUORO *Eternitas*

Johtajana Maiju Helin

50-vuotisjuhla

ja perustajansa
director cantus, musiikkineuvos

Matti Vihtosen
MUISTOKONSERTTI
(syntymän 100-vuotisjuhla)

Tampereen tuomiokirkossa
su 14.4.2024 klo 18

Ohjelmalehtinen 15 €

TERVETULOA JUHLAKONSERTTIIN!

Koronavuodet siirsivät Matti Vihtosen
100-vuotismuistamista tähän vuoteen.
Voimme vihdoinkin juhlia sekä Matille
merkityksellisen ja rakkaan nuorisokuoron
puolen vuosisadan merkkipaalua että hänen
musiikillista elämäntyötään.

Konsertissa on kattaus Kamarikuoro Eternitasin
ohjelmistosta 1960-luvulta tämän vuoden 2024
kevääseen. Konsertin alkuosa on perinteistä hengellistä
musiikkia. Loppupuolella kuoro laulaa kevättä ja kesää,
kuorolle rakkaita, suomalaisia sävelmiä.

Olemme kiitollisia siitä, että sekä Händel-kuoro että
Tampereen Laulajat (entinen Mieskuoro Laulajat),
joissa Matti Vihtonen on vaikuttanut,
tuovat laulullisen tervehdyksensä.
Esiintymään astuvat myös oopperamaailman
eläkeläiset Jaakko Ryhänen ja Anssi Hirvonen.

KONSERTTIOHJELMA

ETERNITAS

Piae Cantiones

Francesco Roselli

Ave maris stella
Vanitatum vanitas
Adoramus

KIMMO VIHTONEN, viulu

RITVA AUTIO-AIKIO (o.s. Vihtonen), piano

Giovanni Pergolesi

Siciliana

ETERNITAS

Hugo Distler

Leevi Madetoja

Kiitos nyt Herran
Ei mitään multa puutu

YHTEISLAULU, VIRSI 462

Jean Sibelius

Soi kunniaksi Luojan

Laulutervehdykset

HÄNDEL-KUORO

Ralph Vaughan Williams

Valiant-for-truth

MIESKUORO LAULAJAT (Tampereen Laulajat)

Armas Maasalo

Tule kanssani Herra Jeesus

JAAKKO RYHÄNEN

ANSSI HIRVONEN

säestäjä Maila Böhm

ETERNITAS

Fredrik A. Ehrström

suom. kansansävelmä

sov. Matti Hyökki

Henrik Borenius

Otto Kotilainen

Joutsen
On suuri sun rantas autius

Muisto
Näin unta kesästä kerran

ETERNITAS

Antonio Vivaldi

Terhi-Tuulia Keränen, urut

Kirsi Lehtonen, viulu

Karita Boström, oboe

Gloria D-duuri osat
1. Gloria in excelsis Deo
12. Cum Sancto Spiritu

HUOMIOITA KONSERTIN KAPPALEISTA

Ave Maris Stella, vanhin käsikirjoitus (vain teksti) on 1200-luvun Saksasta. Sovitus Heikki Klemetti. Eternitasin ohjelmassa syksyllä 1985.

Vanitatum vanitas, alkuperäinen Piae Cantiones -laulu, jota ei ole tavattu ulkomaisista lähteistä. Heikki Klemetin sovitus. Eternitasin ohjelmassa syksyllä 1973 ja varmasti sitä ennen. Suosittu.

Adoramus, ranskalaissyntyisen, italialaistuneen Rosellin (n. 1510-77) tunnetuin teos. Edelsi Palestrinaa. Toimi pääasiassa Roomassa. Johti mm. Pietarin kirkon kuoroa. Eternitas laulanut paljon Matti Vihtosen aikaan, kuten 1973.

Kiitos nyt Herran, Nürnbergissä syntynyt Hugo Distler (1908-42) opiskeli Leipzigin konservatoriossa, ensin kapellimestariopiskelijana, piano toissijaisena oppiaineenaan, mutta vaihtoi myöhemmin opettajansa neuvosta sävellykseen ja urkuihin. Saksan kansallissosialismi varjosti hänen elämänsä musiikillisesta menestyksestä huolimatta. Se johti ennenaikaiseen kuolemaan. Löytyy Eternitasin ohjelmasta 1973.

Ei mitään multa puutu, Leevi Madetoja (1887-1947) on keskeisimpiä säveltäjiämme. Hänen tunnetuin teoksensa on 1920-luvulla ilmestynyt Pohjalaisia-ooppera. Madetoja opiskeli 1900-luvun alussa Jean Sibeliuksen ja Armas Järnefeltin oppilaana. Eternitas laulanut monia Madetojan teoksia. Löytyy Eternitasin ohjelmasta vuodelta 1973.

Valiant-for-truth (1909/1951), Ralph Vaughan Williams (1872-1958) oli merkittävä brittisäveltäjä. Laulu on hänen suosikkikirjailijansa John Bunyanin teoksesta The Pilgrim's Progress for This World to That Which is to Come (1685) (suom. Kristityn vaellus)

Tule kanssani Herra Jeesus, sanat ovat Hilja Haahden ja sovitus Matti Hyökin. Maasalo (ent. Masalin, 1905-1960) toimi Helsingissä Johanneksen kirkon urkurina. Hän oli monissa musiikin luottamustehtävissä ja toimittamassa vuonna 1943 valmistunutta koraalikirjaa.

Joutsen, runo on J. L. Runebergin ja suomennos Yrjö Weijolan. Sakari Topelius piti runosta niin paljon, että hän valitsi sen Maamme-kirjaan, jota kansakoululaiset lukivat vielä 1940-luvulla. Eternitas esitti kappaleen mm. Tartossa syksyllä 1985.

On suuri sun rantas autius, vanha suomalainen kansanlaulu, jonka suosituksen sovituksen Matti Hyökki teki. Se oli Eternitasin ohjelmassa 1991.

Muisto, Henrik Borenus (1840-1909) syntyi pappissukuun Porvoossa. Ylioppilasaikoinaan hän harrasti kuorolaulua ja viulunsoittoa. Hän opiskeli oikeustiedettä ja toimi mm. Vaasan hovioikeuden presidenttinä. Löytyy Eternitasin ohjelmasta keväältä 1982 ja kauan ennen sitä.

Näin unta kesästä kerran, Eino Leinon sanat olivat Matti Vihtosen ehdottomia suosikkeja. Varmaan eniten laulettu konsertin kappaleista. Eternitasin ohjelmassa mm. 1985.

Glorian kaksi osaa, 1. Gloria in excelsis Deo oli adventtikonsertissa 1985 ja osa 12. Cum Sancto Spiritu esitetään nyt ensimmäistä kertaa.

MAIJU HELIN

Maiju Helin (s.1980) on opiskellut kuoronjohtoa Oulun konservatoriossa Tuomo Nikkolan ja Magdy Spanyn sekä Tampereen ammattikorkeakoulussa Kari Turusen ja Markus Yli-Jokipiin johdolla.

Kamarikuoro Eternitas toimi harjoituskuorona Helinin vuonna 2014 suorittamassa Kuoronjohto B-tutkinnossa. Innostus kuorolauluun on kulkenut mukana eri elämän vaiheissa niin kuorolaulajana kuin kuoronjohtajanakin.

Musiikkiopintoja Helin on suorittanut niin kirkkomusiikin (muusikko AMK), musiikkipedagogiikan (musiikkipedagogi YAMK) kuin musiikkiterapian saralla.

Päätyönään Helin toimii Tampereen seurakuntien musiikkikoulun Kirkkomusikantti-toiminnan rehtorina.

JAAKKO SAKARI RYHÄNEN (s. 1946, Tampere)

Jaakko Ryhänen valmistui kansakoulun opettajaksi 1970-luvun alussa. Jo ennen opettajaopintoja hän oli tutustunut Matti Vihtoseen ja Tampereen Tuomiokirkon Nuorten Kamarikuoroon. Laulaminen kiehtoi. Matin lisäksi opettajina olivat mm. Tauno Kaivola, Matti Lehtinen ja Jolanda di Maria Petris. Aikanaan tuli valinta musiikillisen uran puolesta. Sitä siivitti vierailu Suomen kansallisoopperaan vuonna 1972. Ryhänen sai kiinnityksen solistiksi sinne vuodesta 1975.

5Monipuolinen, kansainvälinen laulajanura lähti lentoon Kansallisoopperan vieraillessa Metropolitan-oopperassa vuonna 1983. Esitettävänä oli Joonas Kokkosen Viimeiset kiusaukset. Siitä lähtien kaikki maailman johtavat oopperatalot ovat tulleet Jaakolle tutuiksi. Esimerkiksi Wienin Valtionoopperassa hän oli vakituinen vierailija.

Ryhänen on palkittu Vantaan kulttuuripalkinnolla 1986, pro Finlandia -mitalilla 1988 ja Tampereen kaupungin kultaisella ansiomitalilla 2007 sekä Golden Gospel -palkinnolla. Hänet on vihitty Viron musiikki- ja teatteriakatemian kunniatohtoriksi vuonna 2014. Ryhänen toimi Tallinnassa myös laulupedagogina useita vuosia. Laulupedagogina Ryhänen toimii edelleen.

Matti Vihtonen, Jaakko Ryhänen ja Anssi Hirvonen

ANSSI HIRVONEN (s. 1948, Tampere)

Anssi Hirvonen on ooppera- ja oratoriolaulaja ja Sibelius-Akatemian emeritus laulutaiteen lehtori. Hän aloitti lauluopinnot Matti Vihtosen johdolla ja lauloi 1960-luvulla Tampereen Tuomiokirkon Nuorten Kamarikuorossa. Vuodesta 1972 lähtien hän on ollut suurten kirkkomusiikkiteosten tenorisolistina. Anssi on esittänyt 60 suurta orkesterisäestyksellistä kirkkomusiikkiteosta lähes 700 konsertissa mm. Ruotsissa, Saksassa, Yhdysvalloissa, Venäjällä, Virossa, Latviassa ja Färsaarilla. Oopperadebyyttin hän lauloi Tampereella Rigoletossa 1975. Heidelbergin oopperan solistina Hirvonen toimi 1979-1980, Kansallisoopperan vierailijana 1980-1997 ja vakituksena 1990-1993. Vuosien varrella Anssi on vieraillut Ruotsin Kuninkaallisessa oopperassa, Estonia-teatterissa sekä monissa maakuntaoopperoissa.

MATTI VIHTONEN (1921-1993)

Matti Alvar Vihtonen syntyi 27.8.1921 Vahvialan kunnassa luovutetun Karjalan ja nykyisen Suomen kaakkoisrajalla. Jo 15-vuotiaana hän aloitti musiikin opinnot läheisessä Viipurin kirkkomusiikkiopistossa vuonna 1936. Muutaman vuoden kulluttua elettiin Suomessa vaaran aikoja, ja sota kutsui nuorta miestä. Matti ilmoittautui vapaaehtoisena armeijaamme. Musiikkia taitavana ja kuoron johtamisesta kiinnostuneena hän saikin mahdollisuuden toimia rintamamieskuorojen kapellimestarina jatkosodan aikana.

Rauhan tultua Matin musiikkiopinnot jatkuivat Helsingin kirkkomusiikkiopistossa. Kanttori-urkurin tutkinto valmistui vuonna 1945. Opinnot kuitenkin jatkuivat Sibelius-Akatemiasa, jossa Matti suoritti musiikinopettajan tutkinnon (1947) ja yksinlauludiplomin Oiva Soinin oppilaana 1953. Samana vuonna Matti piti lauluensikonsertin Helsingissä.

Valmistuttuaan Sibelius-Akatemiasta Matti Vihtonen aloit-

ti Vimpelissä työuransa. Seitsemän Vimpelin vuoden jälkeen oli vuorossa kanttorin, musiikinopettajan ja laulunopettajan tehtäviä Kotkassa muutaman vuoden ajan. Tampere houkutteli nuorta muusikkoa, ja 1957 Matti aloitti kanttorina Pyynikin seurakunnassa. Tuohon aikaan liittyy myös tuomiokapitulin Matille myöntämä arvonimi direktor cantus (suom. laulun johtaja). Työ Tampereen tuomiokirkon kanttorina alkoi 1961, ja seuraavana vuonna tehtävä vakinaistui. Eläkkeelle Matti jäi vuonna 1985.

Matti Vihtonen teki merkittävän työn myös Tampereen musiikkiopiston ja konservatorion laulunopettajana. Hän aloitti tehtävänsä musiikkiopistossa heti Tampereelle muutettuaan. Vuodesta 1963 hän toimi kuutisen vuotta musiikkiopiston laulun pääopettajana. Sitten side konservatorioon jatkui laulun ja myöhemmin kuoronjohdon opettajana aina eläkeikään asti. Musiikkineuvoksen arvonimi myönnettiin 1982.

Tampereen konservatorion historiikissa todetaan: ”Matti Vihtonen oli näkyvä hahmo ja vaikuttaja Tampereen musiikkielämässä. Hänet muistetaan hyvin suorasanaaisena ja temperamenttisena henkilönä, joka oli värikäs myös opettajana.”

Matti ja Kamarikuoro Eternitas

Tuomiokirkon kanttorina Matti kutsui seurakunnan nuorisotoiminnassa olevia kuorolaulun pariin. Syntyi Tampereen Tuomiokirkon Nuorten Kamarikuoro vuonna 1964. Hän oli jo aikaisemmin, Pyynikin seurakunnassa ollessaan perustanut Pyynikin Nuorisokuoron. Muutama nuori siirtyi siitä Tuomiokirkon uuteen kuoroon. Laulajisto vakiintui, mutta ajan myötä kuoroa ei enää voitu kutsua nuorten kuoroksi. Sana nuori tippui kuoron nimestä pois. Käytettiin mm. nimeä Tampereen Tuomiokirkon Kamarikuoro. Vähitellen oli kuitenkin aika perustaa itsenäinen yhdistys. Toukokuun 16. päivänä vuonna 1974 pidettiin yhdistyksen perustava kokous. Kuoron nimeksi tuli Kamarikuoro Eternitas ry. Nimeä ehdotti Juhani Marjokorpi. Nimi juontaa juurensa Tam-

pereen kauniista Tuomiokirkosta. Kirkon rakentamisesta käydyin suunnittelukilpailun oli aikanaan voittanut arkkitehti Lars Sonckin ehdotus nimeltä "Aeternitas" – iäisyys. Nimestä Juhani totesi, että Aeternitasta ei kukaan osaa kirjoittaa, joten jätetään A pois. Tampereen Tuomiokirkko on ollut myös kuoron vakituinen harjoittelupaikka koko toiminnan ajan muutamia lyhyitä kausia lukuun ottamatta.

Jo alkutaipaleella karismaattinen Matti kiinnitti huomiota erityisesti laulamisen taiteelliseen tasoon. Ohjelmistossa oli vaativia, sävelpuhtautta ja harmoniaa korostavia kuoroteoksia. Tästä ajasta muistona on osallistuminen 1975 ensimmäiseen Tampereen Sävel –kuorokatselmukseen, jossa menestys oli kahden kultaleiman arvoinen. Kuoron mainiota tasoa kuvaa se, että oopperamaailmasta tutut Jaakko Ryhänen ja Anssi Hirvonen aloittelivat laulajan taivaltaan Kamarikuoro Eternitasissa Matti Vihtosen johdolla.

Matti ja Händel-kuoro

Kuorot olivat Matille tärkeitä työvälineitä. Halu saada tarjolle tamperelaiselle yleisölle suurimuotoisia kuoroteoksia johti Händel-kuoron perustamiseen vuonna 1969. Seuraavana vuonna Händel-kuoro esitti ensiesiintymisessään W. A. Mozartin Requiemin. Hän loi muutamassa vuodessa kuorolle suurten kuoroteosten linjan, jossa totuttiin sinfoniaorkesterinkin vaatimaan mukanaoloon. Matin johdolla esitettiin mm. Beethovenin C-duurimessu, Händelin Messias vuosittaisena juhlanumerona ja Brucknerin sinfonia nro 9. Usein oli kuultavana myös J. S. Bachin motetti Jesu meine Freude. Händel-kuoron taiteellista työtä jatkaa tänään Debra Gomes-Tapio, joka on toiminut tehtävässään vuodesta 2007.

Matti ja Mieskuoro Laulajat (nykyään Tampereen Laulajat)

Laulajat olivat valmistelleet Amerikan matkaa syyskesälle 1977. Tuolloin johtajana ollut Seppo Naarajärvi sai sairauslomaa kaksi kuukautta ennen matkaa ja estyi matkasta. Lyhyellä varoitusaajalla matkan taiteelliseksi johtajaksi pyydettiin Mattia, joka suostui lähtemään reissulle. Konserttimatka onnistui hyvin. Tullevan syksyn aikana kävi ilmi, että Laulajat tarvitsevat uuden johtajan vuodenvaihteesta 1978. Mattia kysyttiin tehvävään ja hän suostui.

Seuraavassa ote Laulajien historiikista: "Matti Vihtosen aikana kuoroa johdettiin jälleen ammattimaisin ottein. Hänen johdollaan aloitettiin Laulajien laulullisen valmiuden kehittäminen". --- "Vihtosen johdolla kuoro sai vuoden 1979 Tampereen Sävel kilpailusta yhden kultaisen mitalin ja vuosien 1981 ja 1983 kilpailusta kolme hopeista mitalia kummastakin." Matti jäi pois Laulajien ruorista 1985 sairastelun vuoksi.

KAMARIKUORO ETERNITAS 1980-2024

Kuoron laulajisto uudistui jossain määrin lähestyttäessä 1980-lukua. Kuoroa johtivat lyhyitä jaksoja Heikki Liimola, Olli-Taavetti Kankkunen ja Pekka Arola. Syksystä 1984 alkaen Vihtonen jatkoi jälleen kuoron johtajana, mutta vetäytyi vähitellen eläkkeelle. Ennen sitä hän koului ja rohkaisi opettaja Pekka Viitaniemeä, kuoron monivuotista puheenjohtajaa, ottamaan kuoronjohdon käsiinsä. Viitaniemestä Eternitas sai jälleen pitkäaikaisen johtajan koko 1990-luvulle.

Vuosituhanneen vaihde toi uuden johtajan Saara Perkolan. Tampereen konservatorion opiskelija toi uusia, mieluisia haasteita koko kuorolle, mutta jo seuraavana syksynä johtajan opiskelu vei hänet Helsinkiin. Samana syksynä Savonlinnan oopperakaupungista kotoisin oleva Johanna Laukkanen tuli jatkamaan kuoronjohdonopintojaan Tampereen konservatoriossa. Hän etsi sopivaa harjoittelukuoroa, ja Eternitas tarjosi tämän mahdollisuuden.

Muutoksen tuulet johtajarintamalla puhalsivat syksyn 2004 ja kevään 2005 aikana. Johanna jätti tehtävänsä kanttoriksi valmistuvalle Jonna Ypyälle muutamaksi talvikuukaudeksi, jonka jälkeen Eternitas solmi aluksi projektisopimuksen amerikkalais-syntyisen Debra Gomez-Tapion kanssa. Projekti onnistui erinomaisesti, ja sekä kuoro että Debra halusivat jatkaa yhteistyötä. Keväällä 2006 tarjottiin Debra Gomez-Tapiolle, vanhan laulumusiikin asiantuntijalle, vuoden apurahaa omien konserttien järjestämiseksi. Tästä syystä hän vetäytyi kuoronjohdollisista tehtävistä.

Syksyllä 2006 laulukauden alkaessa Eternitas teki sopimuksen Tampereen seurakuntien musiikkisihteerin Petra Berghällin kanssa. Keväällä 2007 yli kolmasosa kuorosta osallistui Vihan

päivät 1918 -draamaan Tampereen tuomiokirkossa. Näytelmä liittyi Tampereen tuomiokirkon 100-vuotisjuhlallisuuksiin. Kesällä 2007 kuoro teki esiintymismatkan Viipuriin Mikael Agricolan 450-vuotisjuhliin ja syksyllä Lontooseen suomalaisen seurakunnan vieraaksi. Vuonna 2009 kävimme vuorostaan Hampurissa Hampurin merimieskirkon vieraana. Vuonna 2010 konsertoimme Kangasalan kirkonkylän seurakuntakodilla, jolloin ohjelma koostui suomalaiskansallisesta musiikista. Kuoromme edusti Suomea vuonna 2011 Saksan Koblenzissa valtakunnallisessa BUGA:ssa (Bundesgartenschau). Jouluna 2012 esitimme Buxtehudin joulukantaatin Das neugeborne Kindelein Pirkkalan vanhassa kirkossa.

Vuodesta 2013 lähtien on kuoroamme johtanut vuoroin Maiju Helin (Häyrynen) ja Petra Perttula. Eternitas toimi alun perin Maijun harjoituskuorona, sillä Maiju opiskeli vielä tuolloin kuoronjohtoa Tampereen ammattikorkeakoulussa. Vuoden 2016 syyskuusta lähtien kuoron taiteellisen johtajan tehtävä siirtyi kokonaan Maiju Helinille. Saimme suurta kiinnostusta osaksemme vuonna 2017, kun pidimme Marian päivänä Ave Maria -konsertin Finlaysonin kirkossa.

Eternitasin esiintymismatkoja on tehty säännöllisesti. Vihtosen aikaan vierailtiin Unkarissa. Pekka Arolan johdolla laulettiin Tallinnassa. Sittenkin Pekka Viitanieni on johtanut kuoroa Varsovassa, Ateenassa, Tranåsissa Ruotsissa, Tartossa, Moskovassa, Prahassa ja Wiesbadenissa Saksassa pariinkin kertaa.

Joulunajan vastaanottajaisina koettu Adventtikonsertti Pirkanmaan Musiikkiopiston idyllisissä tiloissa on muodostunut traditioksi jo vuodesta 1985 lähtien. Toinen perinteeksi muodostunut esiintymistilaisuus on Talvisodan päättymisen kirkkoilta vuosittain 13.3. Tampereen tuomiokirkossa.

KAMARIKUORO ETERNITAS

Kiitokset: Tampereen seurakunnat